

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83095,Jaworowski-Jan-Wlodzimierz.html>
24.02.2024, 08:00

Jaworowski Jan Włodzimierz

JAWOROWSKI Jan Włodzimierz (2 III 1928, Augustów – 10 IV 2013, Bloomington, USA), matematyk. Był najmłodszym, piątym dzieckiem Jana, lekarza powiatowego, i Heleny z domu Heybowicz.

Ojciec był lekarzem, absolwentem carskiego UW. J. naukę rozpoczął w 1934 w szkole ćwiczeń – „preparandzie” przy Seminarium Nauczycielskim, które zlikwidowano w 1936, potem kontynuował w szkole powszechnej do 1939. Kiedy Rosjanie wkroczyli do Augustowa w 1939 a rodzinne mieszkanie J. zajął sowiecki pułkownik, nakazano pozostać w nim niani i gosposi Wiktorii Aleksandrowicz, która w sposób niezwykle związana była z rodziną. Rodzina J. znalazła jednopokojowe lokum u zaprzyjaźnionej rodziny. W zimie 1940 został zatrzymany przy przekraczaniu granicy sowiecko-niemieckiej starszy brat J. – Jerzy, którego Niemcy przekazali Sowiecom; dostał 8 lat łagrów na Syberii. Zagrożona była też starsza siostra Irena, jej mąż Narcyz Łopianowski (później „cichociemny”); matka wynajęła przewodnika, który przeprowadził ją szczęśliwie z dwójką małych dzieci do Generalnego Gubernatorstwa. W Augustowie nasiliły się wywózki na Syberię, zagrożeni byli Jaworowscy, dzięki pomocy wspomnianej niani pułkownik wykreślił ich z listy proskrypcyjnej. Wtedy J. uczył się w VI klasie sowieckiej szkoły. Po zajęciu w 1941 Augustowa przez Niemców, Jaworowscy zdecydowali się na wyjazd do Generalnej Guberni, zamieszkali początkowo w Żabiej Woli, potem w Warszawie. J. udzielał już wtedy korepetycji i podjął pracę w zakładzie przemysłowym. Pod koniec wojny mieszkał w Tworkach niedaleko szpitala dla psychicznie i nerwowo chorych. Kiedy front przeszedł odwiedził go były dyrektor liceum z Augustowa W. Wołosewicz, który zasugerował mu, aby zapisał się do Liceum im. S. Batorego przy ul. Myśliwieckiej. Kiedy w grudniu 1945 zmarła jego matka, jedynym oparciem dla J. była starsza siostra Helena i

pozostająca za granicą rodzina. Maturę uzyskał w 1947 we wspomnianym wyżej liceum i podjął studia fizyczne na UW, ale po roku przeniósł się na matematyczne, które ukończył w 1952. Studiował u znakomitości, m.in. profesorów: W. Sierpińskiego, K. Kuratowskiego, K. Borsuka, A. Mostowskiego, W. Pogorzelskiego, S. Mazura. Otrzymał najwyższe oceny, uzyskał ciekawe wyniki związane z teorią punktu stałego, które opublikował wraz K. Borsukiem w „Fundamenta Mathematicae” 39 (1952). Od III roku studiów został zatrudniony w charakterze zastępcy asystenta w Katedrze Matematyki, tym samym dorabiał do własnego utrzymania. Od II 1952 został asystentem w Instytucie Matematyki UW, końcem tego roku został przyjęty na aspiranturę do Państwowego Instytutu Matematycznego PAN (potem Instytut Matematyczny PAN). Tam doktoryzował się w 1955 na podstawie rozprawy *O zbiorach antypodycznych na sferze i inwolucjach w przestrzeniach metrycznych*, promotorem był K. Borsuk. Praca uzyskała wysokie oceny recenzentów: K. Kuratowskiego, K. Zarankiewicza i A. Bieleckiego. Nieco wcześniej został zatrudniony w Katedrze Geometrii kierowanej przez K. Borsuka. Uczestniczył w III Kongresie Matematyków Sowieckich w Moskwie. W 1957 uzyskał stopień naukowy docenta. Był prodziekanem wydz. matematyki i fizyki UW, sekretarzem Zarządu Głównego Polskiego Tow. Matematycznego na przełomie lat 50. i 60. XX w. W r. akad. 1960/61 przebywał w Institute for Advanced Study w Princeton. Po powrocie został etatowym docentem w IM PAN, uczestniczył m.in. wraz K. Borsukiem i B. Knasterem w przygotowaniu do druku *Oeuvres choisies* pomysłodawcy i współtwórcy polskiej szkoły matematycznej Z. Janiszewskiego. Ważnym wydarzeniem była praca nad tłumaczeniem z języka rosyjskiego na angielski zbioru zadań dla inżynierów i studentów politechnik I. N. Bronszteina i K. A. Semendiajewa. Wtedy zetknął się z M. N. Bleicherem (Tulane University, doktorem UW 1961). W 1964 wraz z żoną Krystyną Grodzicką – absolwentką astronomii UW wykupili wycieczkę statkiem „Stefan Batory” do Londynu, odłączyli się od grupy, zatrzymali w Oksfordzie, potem w Niemczech w Saarbrücken, następnie w USA w Princeton i Cornell University w Ithaca. Od 1965 uzyskał posadę full professor i pozostał w Indiana University w Bloomington do końca życia.

W USA jego małżeństwo się rozpadło, drugą żoną była Wanda Wierzbicka, skrzypaczka; razem wychowywali jej siostrzenicę Ewę, traktując jak własną córkę. Na emeryturę przeszedł w 1995, aktywnie pracował naukowo dalej. Często podróżował do Europy, odwiedzał zawsze gosposię Wiktorię, która mieszkała u podnóża Pirenejów w Bergerac. Bywał w Warszawie, gdzie mieszkają bratanek i siostrzenica.

J. opublikował 65 prac, dotyczących m. in. teorii punktów stałych i uogólnień twierdzenia Borsuka-Ulama o antypodach; wypromował 12 doktorów (11 na Indiana University i 1 na Uniw. Lublańskim). Prezentował swoje wyniki na licznych konferencjach i seminariach w USA (Charlotte, St. Louis, Evanston, New Orleans), Kanadzie (Sherbrooke, St. John's), Anglii (Oksford, Liverpool, Manchester), Australii (Perth, Canberra), Niemczech Zachodnich (Konstancja, Oberwolfach, Monachium) i innych miejscach – János Bolyai Mathematical Society (Budapeszt); Università degli Studi della Calabria (Cosenza); Forschungsinstitut für Mathematik, Eidgenössische Technische Hochschule (Zurych). Odbił dłuższe wizyty naukowe w Universität Heidelberg (Niemcy, 1978) i University of Auckland (Nowa Zelandia, 1986, jako exchange professor za J. A. Kalmana, który w tym czasie pojechał do Bloomington). W 1975 wziął udział w 3. Kongresie Polish Institute of Arts and Sciences in America, który odbył się w Montrealu. Często referował również na konferencjach w Polsce, m. in. Conference on Geometric Topology (IM PAN, Warszawa, 1978), International Conference on Algebra and Topology (Kazimierz, 1993), International Symposium in Honour of Samuel Eilenberg, Topological Fixed Point Theory and its Applications (Juliusz Schauder Center for Nonlinear Studies, Toruń i Ciechocinek, 1993). Miał zaproszenie i planował udział w sesji naukowej poświęconej pamięci K. Borsuka organizowanej przez jego uczniów w XII 1982, lecz władze PRL odmówiły mu wizy.

W. Piotrowski: *Z żałobnej karty: Jan Włodzimierz Jaworowski*, „Wiadomości Matematyczne” 51.1 (2015), s. 159–163; University Archives, Bloomington, Indiana, USA: dane osobowe

Stanisław Domoradzki, Małgorzata Stawiska-Friedland

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)